

Plaša nek četrtik in
v poštno vred ali
v Mariboru s pošiljanjem
za denar za celo leto 25 din.,
za leto 12.50 din., četrti leto
37.50 din. Izven Jugoslavije
45 din. Naročilna se pošlje
na upravništvo "Slovenskega
Gospodarja" v Mariboru,
Koroška cesta 5.
Člani se dopišljajo do od-
pisa. Naročilna se pla-
čuje v naprej.
Telefon Maribor št. 115.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Ebe-
pisi se ne vračajo. Upravi-
ništvo sprejema naročila,
izpisa in reklamacije.
Cena izpisa po dogo-
voru. Za večkratno ogled
primeren popust. Menjalni
reklamacije se pošiljajo
posredno.
Četverni račun pošilja
uradno Ljubljana št. 10.000.
Telefon Maribor št. 115.

48. številka

30 novembra 1922.

56. letnik

Druga obletnica volitev 28. novembra 1922.

Slovenci imamo staro navado, da se radi spominjamo različnih obletnic. Slavimo obletnico veselih dogodkov: rojstva, poroke, srečne vrnitve in enakih slučajev. Stajersi Slovenci pa imamo tudi star običaj, da se spominjamo še po več letih žalostnih dogodkov. N. pr.: obletnice smrti očeta, mamice ali drugih članov rodbine, nadalje obletnice požara, povodnji in enakih nezd. Posebno žalostne pa so obletnice v naših družinah, ko se spominjamo, dneva, ko je padel daleč na bojni polji oče, brat, ženin ali kak drugi naš dragi. Spominjamo se kot politiki tudi važnih političnih dogodkov, ki so se dogodili pred leti. Mi Slovenci imamo kot narod žal zaznamovali po večini žalostne obletnice. Eno izmed takih obletnic je spomin na volitve v ustavotvorno skupščino (državni zbor) dne 28. novembra 1920. Tega dne so romali volilci na volišča. Tam jih je čakalo sedem volilnih škrinjic. Ko smo stopali pred komisijo, se nas je lotevala neka negotovost. Roka se nam je neodločno pogrezala v odprtine volilnih škatlic. A ko smo izvršili svojo volilno dolžnost, smo se radovedni vračali na svoje domove z mislijo: Ali bo kaj boljše?

Sedem strank. — Obljuba.

Volilci smo morali izbirati med strankami, ne več med osebnimi kandidaturami. Volilne škrinjice so bile postavljene za te-le stranke: 1. Slov. ljudska stranka (Kmetjska zveza), 2. demokratska stranka (liberalci), 3. Samostojna kmetijska stranka, 4. narodno-socialistična stranka, 5. social-demokratska stranka, 6. prekmurska liberalna stranka (virstvena) in 7. komunistična stranka. Za politično neodločene in nezrele volilce je bilo prilike dovolj, da izbirajo. Nezadovoljnejši so iskali novih strank, ker so upali, da jim bodo nove stranke z novimi možmi prinesle raj na zemljo. Obljuba je kar deževalo. Kmetje, obrtniki, invalidi, viničarji, delavci, državni nameščenci, vsi, prav vsi so pričakovali, da se bodo obljube, ki so jih tresli iz agitatorskih torb samostojnejši, socialisti, demokrati in komunisti, obistinile. Osebito "Samostojna" in socialdemokratska stranka ni sta štedili z obečanja. Samostojni so na shodih, z letaki in v «Kmetijskem listu» obljublili: 1. znižanje davčnih bremen, 2. zmanjšanje števila vojaštva, 3. znižanje uradništva, 4. odpravo draginje. Socialni demokrati pa so obljublili: a) razdelitev zemlje med delavce in viničarje, b) odpravo draginje, c) odpravo vojaštva, d) zboljšanje razmer za delavske sloje, e) oskrbo invalidov in sirot, f) republiko. Tudi liberalci in narodni socialisti so imeli pred volitvami polne zaloge visokoletečih zračnih obljub. Volilcem so obljublili po stari slovenski prislovič:

Zlate gradove obetajo,
Pa črnih koč ne gleštajo.

Slovenska ljudska stranka ni trosila obljub. Kot stranka, ki izhaja iz slovenskega ljudstva, je stopila v volilni boj z gesli, ki so izražena v njenem krščanskem, socialnem in gospodarskem programu. Eno glavnih njenih programnih točk je bila avtonomija Slovenije. Naša stranka je šla v volilni boj z zahtevo po popolni državljanski svobodi, plemenski in verski enakopravnosti, socialni pravičnosti, enakomerni razdelitvi krvnega in denarnega davka, zahtevala je odpravo krivic pri vojaštvu ter mnogo drugih že itak znanih naših zahtev. Okoli naše Slov. ljudske stranke se je zbralo nad 28.000 zvestih in značajnih mož in mladeničev. Dasi ravno nismo dosegli absolutne večine, — vendar smo bili izmed vseh sedem strank najmočnejši.

Samostojni in demokrati stopijo v vlado. — Socialni demokrati jo tiho podpirajo.

Komaj je vlak pripeljal Pucija, Ureka, Mermolja, Drogenika in drugove v Beograd, že so stopili v vlado. Pucelj je postal minister. Isto so učinili trije demokrati iz Slovenije: Postali so ministri: dr. Kramer, za njim dr. Kukovec in dr. Žerjav. Socialni demokrati z Etbinom Kristanom na čelu pa so od 28. nov. 1920 do danes vedno na skrivnem podpirali vlado. Pozneje bom dokazal, zakaj. Odkar obstoji sedanja vlada — te dni bo ravno dve leti od tega — je v zgodovini naše države zapisana cela veriga kršitve svobode in pravic našega ljudstva, doba, ko so se nalagali posebno kmetiskim davkoplačevalcem neznosni davki (novi in stari), ko je vlada umetno dvigala draginjo življenjskim potrebščinam, ko je zacvetelo v naši državi izmuzgavanje nižjih in pa srednjih stanov, verižništvo, podkupovanje. Pod sedanjo vlado se na eni strani z beograjsko lopato razmetuje milijarde davčnega denarja, kojega se drži krvavi znoj kmetiskih, obrtniških in delavskih rok, a na drugi strani z novimi in zvišanmi davki, taksami, neznosno carino, trošarino, visoko poštnino, desetkom, dražjim tobakom, z monopolnimi dajatvami od soli, petroleja, sladkorja, vžigalic in bencina itd. itd. Kuma-

nužje vijak izmuzgava ubožne in manjpremožne sloje. O «uspehih» glede vojaštva, centralizma in nereda govorim še v nadaljnjih odstavkih.

Avtonomijo so nam prodali. — Izročili nas na milost in nemilost centralizmu.

Z vidovdanske ustavo so vladne stranke vkovale naš narod v srbijski centralizem. Ko se je po razsulu stare Avstrije ustanovila naša država, so nam Slovenci in Hrvatoma srbski državniiki resno obljubili samostojnost (avtonomijo) slovenskih in hrvatskih pokrajin v okvirju velike Jugoslavije. Avtonomija bi pomenila toliko, da bi Slovenci v združeni Sloveniji sami odločevali, kako bi se uporabljali od nas vplačani davki, kake bi bile naše šole, kje nastanjeno naše vojaštvo, kako bi se z njim postopalo, kako bi se regulirale reke, potoki in hudourniki, kako se pospeševale vse panoge narodnega gospodarstva. Mi sami bi z našim denarjem — ki vandra sedaj v Beograd — podpirali invalide in sirote. Naši sinovi bi imeli v uradih kruh, ne pa tuji Wranglovci. Slovenska beseda, pisava in običaj bi imela prvo mesto, prvo veljavo. A danes! Sedaj ima o tem edino pravico odločevati Beograd. Ko so nas na Vidov dan leta 1921 demokrati in samostojnejši v Beogradu vkovali v okove centralizma in ko danes čutimo te okove, se spominjamo nazaj na volilni dan 28. novembra 1920. Kdo je zakrivil vso to nesrečo, ki je prišla nad nas? Oni nesrečni volilci, ki so metali v svoji nezavednosti krogljice v volilne škrinjice Samostojne, demokratske in socialistične stranke.

Samo eno vprašanje: Ali je kaj boljše?

Naša država, v kateri bivamo Slovenci, Hrvati, Srbi in še več drugih narodnosti, je tako obsežna, po naravi tako bogata, da bi lahko vsa plemena živela v sreči in zadovoljstvu. A sam satan nam je prinesel Pribečevičev duh prostozidarstva, protikršćanstva, duh brezverstva. Samo sovraštvo, sami spori, samo izmuzgavanje bližnjega; krščanske bratovske ljubezni do bližnjega, do brata-trpina zamanj pričakuješ od sedanjih brezvercev, ki so na vladi. Nečisto jih je nazval list katoliških Bunjevčev z «Hudičevi hlapci».

Kaj so nam vse prinesle stranke, ki so v beograjski vladi zadnji dve leti: nove in zvišane stare davke, monopol na sol, vžigalice, trošarino na sladkor, n'znosno zvišane cene na tobak, povišan desetek, nove takse, pristojbine na vozove, oddajo konj, vprege in vozov vojaštvu, trpinčenje naših sinov pri vojakih, smrt in bolezen tisočim naših fantov, Wranglovce, odpust slovenskih sinov iz državne službe, vpeljavo nepotrebne cirilice, preganjanje katoliškomislečnih učiteljev, batinanje in pretepavanje, korupcije, velikanske nove dolgove, sovraštvo z vsemi sosedi, novo vojno nevarnost, nove kanone, zanemarjanje invalidov in sirot. Če bi hotel našti vse lumparije in zapisati s številkami vse zapravljanje ter ogromne svote, ki izginejo v malhe vladincev, trebalo bi napisati cele knjige . . .

Boga so zavrgli, zato jim je on odrekel svoj blagoslov.

Pašič, Pribečevič, Žerjav, Pucelj in kakor se že vsi ti hlapci brezverstva zovejo, so se zakleli, da je treba predvsem zmanjšati moč katoličanov. Udariti s stradanjem katoliško duhovščino, uničiti katoliške šole, katoliško učiteljstvo preganjanje do skrajnosti, s fašisti uničevati imetje in življenje katoliških vodilnih mož in organizacij, to je prvo delo sedanjih vladincev. Enako kot katoličanom se godi tudi drugim, ki slepo ne trobijo v Pribečevičev in Pašičev rog. Nezadovoljstvo povod; nezadovoljstvo ubija srečo in blagostanje v državi. Zapravljanje narodnega in državnega imetja, ničvredno gospodarstvo vlade in višjih uradnikov na vseh koncih in krajih pa nam tira draginjo kvišku in kvišku, a denarna vrednost pada in pada. Ob sprejetju ustave I, 1921 je veljala naša krona v Curihu 3.50 švicarskih vinarjev, a letos je že padla na 1.50. Tako gremo doli in doli . . . Dokler bodo zatiralci prave svobode v Beogradu na krmilu, dokler bo ljudstvo vililo samostojne in demokratske zapravljivce, tako dolgo ne bo boljše. Ob ustanovitvi Jugoslavije in do volitev leta 1920 je bilo desetkrat bolje kot sedaj. Tega nihče ne more tajiti.

A nekaj so vendar dosegli . . .

Kdo in za koga? Pucelj, ki je bil prej na kantu, je danes milijonar. Radi dolgov je zbežal nekaj let pred volitvami v Ameriko. Sedaj je dal hčerki več stotisoč-kronsko doto in si uredil posestvo in hiše kto graščak. — Urek je posedal podrto hišo v Globokem. Te dni se je preselil v prešerno novo palačo, ki si jo je zgradil v času največje draginje. Prej do vratu zadolžen, danes visokoleteči bogataš. — Mermolja je kot begunec s 1000 kronami privandral v naše kraje. Danes je lastnik dveh posestev. Leta 1921 je kupil za pol milijona gosposko posestvo, nabavil si za več sto tisoč kron pohištva. Odkod je vzela te svote? — Pri Majcenu in Drogeniku se vrši ista povest. Kmetje, delavci, viničarji in obrtniki poginjajo pod težo novih bremen, a Puceljevi preroki si polnijo žepo. Dane obljube pa niso prav nobene izpolnili.

Enako je z demokrati. Žerjavu je koroški svinec nesel milijone, prej ni gleštal počenega groša, danes je težek milijonar. Trboveljski dr. Kramer je prišel «sub» v politiko, a vprašajte danes njegovo sosesčino.

Pa boste rekli: Če so vsi drugi, socialni demokrati je gotovo niso zobali iz vladnih beograjskih jasi. Delavci, železničarji in drugi nižji sloji, ki so glasovali za socialne demokrata, vprašamo vas: Ali so vaši voditelji: Kristani, Golouhi, Kopači, Kisovarji za vas kaj storili v Beogradu? Za vas ne, pač pa za sebe! Anton Kristan je dobil od vlade upravljstvo Friderikovih veleposestev in je danes milijonar. Etbini Kristan je dobil lepo nagrado od vlade, postal je izseljeniški komisar v Novem Jorku. Nabasal si bo dolarjev. In vi delavci, ki ste dali socialnim demokratom leta 1920 svoje glasove, boste čakali na kak njihov resen korak v vaš prid do sv. nikoli.

Ob drugi obletnici volitev v ustavotvorno skupščino smo prišli do zaključka, da tako ne sme iti naprej. — Naša lepa in od narave oblagodarjena država ne sme propasti. Zabavljanje čez nasprotnike, jadikovanje čez slabe čase, vse to nas ne bo spasilo. Ljudstvo! Pripravi se temeljito in skrbno na nove volitve, da popraviš ono, kar si zakrivilo dne 28. novembra 1920!

Organizirajmo se vsi dobromislečji — tudi taki, ki ste bili zapeljani v naši krščanski Slovenski ljudski stranki. Od moža do moža, od hiše do hiše širimo naš krščansko, slovenski, socialni in gospodarski program.

Zima je tu! S tečaji, zaupnimi in javnimi sestanki po okrajih, župnijah in vaseh zberimo in utrdimo naše ljudi, da ob volitvah ne bodo ljudje kolebali sem in tje in zopet šli med zapeljane.

V vsako hišo «Slovenskega Gospodarja», ki bo kot stalni misijonar učil in bodril naše ljudi za našo pošteno stvar.

Dve leti trde, hude šole smo prestali, na svojem lastnem hrbtu čuti vsak «dobrote», ki so nam jih samostojni in demokrati prinesli iz Beograda. Torej pa vsi skupaj na bojne volilne priprave, da popravimo, kar smo leta 1920 zakrivil.

Izkoriščevalci in pijavke.

Oblastniki Pašičeve vlade so vrgli sedaj, ko je njihov režim že blizu konca, vse obzire na stran in dan na dan se razkrivajo umazanije in ostudnejše nakane teh ljudi, ki nimajo pojma o odgovornosti in poštenju. Maršikaj smo že doživeli, kaj takega pa še ne. Evo, nekaj kričečih primerov iz zadnjih dni!

Kakor da si hočejo oskrbeti dobro penzijo, tako so si oblastniki po Pašičevih navodilih oskrbeli ogromno svoto denarja pod imenom kredita za oboroževanje in opremo vojske. Vladni poslanci, ki ne tvorijo niti dobre tretine parlamenta, so izglasovali vojni kredit v iznosu od 3 milijard in 200 milijonov kron in k temu hočejo še priklopiti 2 milijardi posojila, ki ga daje francoska vlada in ki se bo porabilo kot plačilo dosedanjih nabav za vojsko.

Na račun vojske in pod pretvezo vojaških potreb se je v Srbiji že od nekdaj in sicer največ goljufalo. Oblastniki so venomer prikazovali narodu nevarnosti od vseh strani in ko so ga dovolj zbegali, so si nakazovali kredit za kreditom, narod je pa ob pravi nevarnosti vedno raztrgan in nepreskrbljen nosil glavo na sejm. Tako je ob umiku čez Albanijo večina od 30.000 rekrutov pomrla najstrašnejše smrti, ker pri vseh kreditih, ki so jih pobasali Pašič in drugi oblastniki, ni imela ne obleke in ne hrane, tako so v balkanski vojni dobili srbski vojaki mesto kožnatih — papirnatih opanke, tako je dobivala srbska vojska v svetovni vojni s peskom pomešano moko, pokvarjen in zastrupljen fižol ter vsemogoče pokvarjeno in slabo, samo ne najpotrebnejšega radi dobičkazeljnosti in grabežljivosti svojih oblastnikov, ki so z brezvestnimi špekulanti skleпали brezvestne kupčije na račun naroda in njegovih sinov-vojakov.

Nekdaj je bil srbski, danes je pa SHS vojak raztrgan in lačen, vlada pa spravlja vedno večje svote iz narodnega premoženja in davkov na stran pod imenom kreditov za vojsko. Celo izkoriščevalno družbo vodi ministrski predsednik Nikola Pašič. Ko so pred kratkem pregledovali seznam izdanih koncesij — oblastnih dovoljenj za raznovrstne posle in podjetja, so tolikokrat našli na Pašičevo ime, da jih je začelo zanimati. Šteli so in šteli ter našli, da se je staremu in mlademu Pašiču izdalo v teh letih vsega skupaj — 167 koncesij za raznovrstna podjetja. Tu izkoriščanje državnih gozdov, tam rudnikov, tu mlini in žage, tam lov, tu zastopstvo kakega tujega bančnega ali trgovskega podjetja, potenz uvoz in izvoz in tako dolga vrsta masnih špekulacij.

Še več se pa zasluži s tem, kar je delal in še dela Pašič brez vseh koncesij. Ni še bilo nabave ali liferacije v naši državi, da ne bi bil pri njej z velikim profitom udeležen sam Pašič, ali pa njegov sin Rade. Ob velikem vojnem plenu in vojnih odškodninah so ostale vojne sirote praznih rok, Pašič si je pa velikanske svote pridjal